

**ЧАСТОТНІСТЬ ПРИГОЛОСНИХ ФОНЕМ ТА ФОНОТАКТИЧНІ
МОДЕЛІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія
«Лінгвістика». Випуск 34. Том 2. Херсон, 2018. С. 110-113.

Стаття присвячена дослідженню частотності приголосних в англійській мові та моделей їх розподілу в структурі слова. Статистичні дані про частотність фонем у мовленні використовуються у процесах ідентифікації фонем у системах автоматичного розпізнавання мовлення, а також можуть знайти застосування у навчанні англійської мови як іноземної. Увага до приголосних у цій статті пояснюється їх більшою значущістю в інформативній структурі слова та більшою стійкістю у ході історичного становлення англійської мови. У статті представлено різні точки зору на причини відмінностей у частотності як окремих приголосних, так і груп приголосних. До причин більшого семантичного навантаження приголосних належать, у першу чергу, фізичні та фізіологічні відмінності в артикуляції та розпізнаванні приголосних у порівнянні з голосними. Показник стійкості приголосного – його стабільність у прискореному мовленні. Ті чи інші диференційні ознаки приголосних у різній мірі стійкі до прискорення. Але не існує єдиної думки щодо того, яка саме ознака (місця або способу утворення шуму, глухості-дзвінкості тощо) є найбільш стійкою. Крім того, різну частотність приголосних пов'язують із поняттями маркованості, однак, принцип «немаркований член привативної опозиції є більш частотним» не має абсолютного характеру. Розробники теорій звуко символізму пояснюють відмінності у частотності фонем їх фонетичним значенням, зокрема, за шкалою «приємний-неприємний», але часто дані фоносемантики не узгоджуються із даними про частотність приголосних в англійській мові. Спірним є і критерій легкості-складності артикуляції. Таким чином, визначення факторів, що впливають на

відмінності у частотності тих чи інших приголосних, залишається актуальним питанням фонології.

Ключові слова: приголосні, частотність, фонотактичні моделі, диференціальні ознаки, складність артикуляції, маркованість.

Частотність фонем та їх розподіл у структурі слова слугує важливим критерієм для типологічної класифікації мов. Статистика частотності фонем дає уявлення про артикуляційну базу мови, що є моделлю-прогнозом фонотактичних зв'язків. У будь-якій мові діють обмеження на порядок використання фонем у складі. Наприклад, в англійській мові за фонемою /k/ на початку складу можуть йти лише сонанти [w], [j], [l], [r]: [kwi:n] ('queen'); [kju:t] ('cute'); [kli:n] ('clean'), [kri:p] ('creep'). Хоча зазначені сонанти можуть слідувати за деякими іншими проривними, вони ніколи не зустрічаються у сполученні з носовими сонантами: комбінації [nw], [nl], [nr] відсутні в англійській мові. Ці факти свідчать про структурованість звуків у мові, і одним із завдань фонології є визначення цієї структури.

Звукова модель слова задається й сприймається у цілому, за найбільш загальним контуром [5, с. 105-106]. Сприйняття мовної одиниці спирається на певні «ключові точки», які з'являються лише тоді, коли її звукова структура є ієрархічною. У фонетичному плані «ключові точки» вирізняються повним типом вимови. Певне значення у створенні контуру підвищеної інформативності відіграють приголосні [9, с. 111]. Саме питомою вагою приголосних як у мові, так і у мовленні зумовлений інтерес до них у нашому дослідженні.

Більша семантична значущість приголосних у порівнянні із голосними обґрунтовується у багатьох дослідженнях. Вказується на наявність фокусу утворення, різноманіття модальних реалізацій, багатоманітність зміни форми язика при артикуляції приголосних на відміну від розлитого напруження усього артикуляційного апарату при вимові голосних [4, с. 114; 7, с. 103],

тобто йдеться про ті фактори, які дозволяють значно легше розрізняти приголосні на фонемній границі у порівнянні з голосними.

У межах складу так само сприйняття приголосного випереджає сприйняття голосного, позаяк корисна інформація про приголосні знаходиться у послідовності їх акустичних сегментів – «шум із максимумом енергії у певному фрагменті спектру, поштовх (вибух), пауза, формантний перехід із певними властивостями, тощо» [17, с. 201, 205]. Таким чином, уявлення про більшу значущість приголосних в інформативній структурі слова має й експериментальне підтвердження.

Існує думка, що на ранніх стадіях розвитку існували мови консонантного типу, для яких істотними були лише відмінності між приголосними, у той час як голосний елемент був призвук, що дозволяв реалізувати слухове сприйняття голосного [12, с. 354]. Про те, що основне навантаження при розрізненні змісту у тексті припадає на приголосний, свідчить більша стійкість системи англійських приголосних у порівнянні із системою голосних фонем у ході історичного становлення цієї мови.

На сьогоднішній день «полюс консонантної насиченості» утворюють германські мови [19]. Хоча англійська система фонем нараховує 20 голосних та 24 приголосні фонemi, в англійських прозаїчних текстах, за розрахунками А.А. Ісенгельдіної, приголосні складають 60,4%, а голосні – 39,6% [8, с. 54]. Більш недавні розрахунки частотності окремих фонем, представлені у словнику *The Advanced Learner's Dictionary*, підтверджують висновок про значну перевагу приголосних: 59,47% у мові та 60,78% у мовленні [24]. За результатами дослідження українських науковців Т.В. Макухіної та В.М. Ліпатова, консонантний коефіцієнт в англійській мові складає 1,53 [15].

Більша завантаженість приголосних у синхронії та більша стійкість у діахронії пояснюється певним чином їх фонетичною стійкістю. Приголосні відносно незалежні від зміни темпу мовлення, оскільки їх довжина не може бути як більшою, так і меншою за деякі величини. Експериментально-фонетичні дослідження доводять, що коли заданий інтервал між складами

виявляється занадто малим для зімкнення та розімкнення органів для вимови послідовності із приголосного та голосного звуків, відбувається артикуляція одного приголосного. З іншого боку, при сповільненні темпу мовлення збільшення довжини складу відбувається за рахунок голосного, у той час як довжина приголосного залишається практично незмінною [17, с. 95-96].

У кожній конкретній мові довжина приголосного визначається його належністю до тієї чи іншої групи за способом та місцем утворення шуму. Частотність шумних зімкнених переважає частотність шумних щілинних. Ця відмінність витікає, в основному, із відмінності у частотності глухих приголосних, оскільки дзвінкі зімкнені і дзвінкі щілинні приголосні мають приблизно однакову частотність. Порівняння англійських приголосних, що відрізняються за місцем утворення, свідчить про те, що найбільш частотними є передньоязикові (2/3 від усіх приголосних), за якими йдуть губні, частка інших груп приголосних незначна [8, с. 49-50; 6, с. 49, 50, 59]. Що стосується частотності приголосних у відповідності до способу утворення, то порівняльно-типологічні дослідження Л.Г. Зубкової виявили, що в індоєвропейських мовах активність груп приголосні зменшується у наступному порядку: сонанти, зімкнені, щілинні [6, с. 61].

У багатьох дослідженнях вказується на важливість часових значень для характеристики приголосних. Зокрема, Л.Р. Зіндер відзначає, що дуже короткий приголосний [s] сприймається англійцями як [t]. На основі проведеного дослідження він встановлює таку градацію стійкості приголосних: 1) глухі щілинні й африкати, 2) глухі зімкнені, 3) дзвінкі приголосні та сонанти [3, с. 27]. За результатами дослідження Г.П. Торсуєва, у протиставленнях за глухістю та дзвінкістю скорочені у магнітофонному записі глухі звуки сприймалися як їх дзвінкі кореляти [18, с. 47].

Показник стійкості приголосного – його стабільність у прискореному мовленні. Ті чи інші диференційні ознаки приголосних у різній мірі стійкі до прискорення. Але не існує єдиної думки щодо того, яка саме ознака є найбільш стійкою. Л.Р. Зіндер вважає, що збільшення темпу мовлення не має

призводити до заміни основного діючого органа у вимові того чи іншого приголосного, тобто ознака місця утворення шуму характеризується найбільшою стійкістю. На його думку, за цих умов можна очікувати певної зміни у способі утворення – африкації зімкнених, спірантизації тощо [3, с. 5]. За іншими дослідженнями, ознака місця утворення визначається поряд із ознакою назальності як нестійка. Більш стійкою до прискорення, ніж інші диференційні ознаки? виявляється ознака способу утворення шуму. До стійких також віднесено ознаку глухості-дзвінкості [16, с. 77-78].

Незважаючи на відмінності у визначенні критеріїв стійкості приголосних, залишається очевидною важливість саме приголосних в інформативній структурі слова. Найбільше інформативне навантаження в слові несуть стійкі звуки, які, за визначенням Л.Р. Зіндера є тими віхами, завдяки яким сприймається повідомлення у цілому [3, с. 27].

Виділення та розрізнення звуків у мовленнєвому потоці здійснюється не лише завдяки зміні в артикуляційних рухах і відповідних звукових враженнях, а й завдяки відмінностям у звуковій будові слів, які створюють функціональне протиставлення звуків один одному. Саме тому у сучасній фонології фонема визначається не лише через набір звукових рис, а й через функцію у мові.

Важливою характеристикою фонологічного змісту фонем є її комбінаторні можливості у фонотактичних моделях мови. Деякі фонем у порівнянні з іншими мають невеликі позиційні та комбінаторні можливості або ж пов'язані з певним шаром лексики. Ці характеристики не обумовлюють одна одну, але «кожна по-своєму визначає функціональні особливості звукових одиниць» [18, с. 52]. Так, фонема [ð] має позиційні та комбінаторні обмеження, але високий коефіцієнт частотності завдяки частотності слів, до складу яких вона входить, – головним чином артиклів та інших детермінантів.

Відомо, що англійська мова, яка колись належала до флективних мов, набуває все більшої схожості з кореневими мовами, тобто мовами, в яких

коренева морфема співпадає зі словом. У зв'язку з цим викликає інтерес питання щодо того, чи відобразилась зміна морфологічної будови англійського слова на співвідношенні глухих приголосних та сонантів у його структурі. На думку Л.Г. Зубкової, співвідношення глухих, дзвінких та сонантів залежить від морфологічної будови мови та від деяких інших факторів – наприклад, від довжини слова. У мовах більш-менш кореневого типу підвищену активність виявляють глухі приголосні, у мовах із більшою питомою вагою афіксації – сонанти [6, с. 61].

Вивчення частотності фонем проводиться на матеріалі ізольованих слів (у парадигматиці) та на матеріалі текстів (у синтагматиці). Інколи виявляються помітні відмінності між показниками частотності вживання фонemi у словнику та у тексті. Так, фонема [ð] зустрічається лише в 0.12% слів, але складає 3.56% фонем у розмовному мовленні. Вона займає 43 місце із 44 фонем в англійському лексиконі, але 6 місце у мовленні. Але більшість фонем характеризується однаковими закономірностями парадигматичного та синтагматичного розподілу. Наприклад, фонemi /n/, /t/, /d/, /s/, /l/, /r/, /k/ мають високі показники частотності як у мові, так і у мовленні [24]. Схожі результати отримали американські науковці лабораторії із дослідження мовної комунікації в Санта Барбара, які зазначають, що в розмовному мовленні до найуживаніших приголосних в англійській мові належать (у порядку зменшення частотності) [n, t, s, r, l, d] [23].

Виявити причини різної частотності фонем означало б розкрити один із найважливіших законів мовотворення. Н. Хомський та М. Халле пов'язують звичність, поширеність, частотність фонemi в мові з поняттям маркованості. Маркованість / немаркованість за їх концепцією визначається за представленістю / непредставленістю фонemi у різних мовах. Так, фонема [s] є звичною і, відповідно, немаркованою. Фонема [ð] незвична для багатьох мов і тому маркована [20, с. 412-413].

Довільність теорії маркованості Н. Хомського та М. Халле викликала негативну реакцію серед прибічників самої генеративної фонології. У цій

теорії маркованість приписується фонемі не на основі аналізу об'єктивних опозиційних відношень, а в результаті застосування «традиційних правил інтерпретації». Однак, концепція маркованості за представленістю фонем у різних мовах була перевірена на фактичному матеріалі в дослідженнях представників тбіліської фонологічної школи, проведених на матеріалі мов іберійсько-кавказького типу. У цих працях рідке використання фонем у мовах різних типів розглядається як їх маркованість, а відсутність фонем (відсутність в парадигматичній системі) розглядається, вслід за Ч. Хоккетом, як нульовий ступінь маркованості, або нульова вірогідність. На основі частотних даних встановлюються різні ієрархічні ряди ознак у різних підкласах фонем. Для проривних приголосних, наприклад, функціональна значимість ознак зменшується наступним чином: дзвінкість – аспірація – глоталізація. Було доведено, що диференціальні ознаки поєднуються одна з одною згідно певних закономірностей. У парах [k-g], [t-d], а також в африкатах і щілинних приголосних маркованими є дзвінки, а в парі [p-b] – глухі. Отримані закономірності володіють різним ступенем вірогідності: одні з них мають універсальний характер, інші є значимими лише для окремо взятих мов [12, с.96-105].

Поняття маркованості, що використовується в концепції Н. Хомського та М. Халле, а також у працях вчених тбіліської фонологічної школи, відрізняється від класичного: традиційно маркованим називають член опозиційної пари, який володіє додатковими диференційними ознаками. Принцип «немаркований член привативної опозиції є більш частотним» називається законом Бурдона за іменем його автора. Цей принцип підтверджується для більшості фонологічних пар у різних мовах, однак він, як і інші мовні закономірності, не має абсолютного характеру і не в змозі пояснити багато мовних фактів. Зокрема, [n] є однією з найчастотніших фонем у багатьох мовах, хоча має такі ознаки, як дзвінкість та назальність. Із критикою принципів визначення маркованості як міри відносної

природності (і легкості вимови) фонологічних одиниць виступають і деякі сучасні американські науковці [19].

Різницю у частотності приголосних пояснюють також типом артикуляції при їх утворенні – основної чи додаткової. Особливість приголосних полягає, зокрема, у наявності фокусу при їх артикуляції, чітко локалізованого в тій чи іншій частині артикуляційного апарату, хоча локалізованість приголосного не означає пасивності усіх інших мовленнєвих органів. До зусилля, завдяки якому створюється необхідний для того чи іншого приголосного фокус утворення, додаються інші зусилля, необхідні для утворення будь-якого приголосного. Вони разом складають основну артикуляцію приголосного, яка визначає основний характер шуму. Із роботою губ, середньої спинки язика та твердого піднебіння пов'язані такі типи додаткової артикуляції, як лабіалізація, палаталізація та веляризація.

Особливістю додаткової артикуляції є те, що вона не змінює основного характеру шуму, а тільки його тембр. При лабіалізації та веляризації спостерігається зниження тембру в результаті зниження або послаблення верхніх складових тембру, при палаталізації – підвищення тембру (4, с. 132-136). Високий тембр палаталізованих приголосних зближує їх із суто середньоязичними, низький тембр лабіалізованих і веляризованих приголосних робить їх акустично схожими з губними та задньоязичними відповідно. У такому випадку обмеженість вживання губної, задньоязичної та середньоязичної артикуляції в якості основних типів і поширеність додаткових артикуляцій можуть розглядатися як взаємопов'язані явища, як один із проявів економії мовних засобів [6, с. 59]. Передньоязичні приголосні є найбільш частотними, позаяк їх артикуляція переважно «основна».

У теоріях звукосимволізму відмінності між звуками за певними параметрами пов'язують із різкими відмінностями у їх частотності. О.П. Журавльов порівнює результати оцінки російськими і німецькими опитуваними звука [x']. Цей «найгірший» для росіян звук (46 місце) німці поставили на 33,5 місце, що безсумнівно пояснюється високою частотністю

схожого звука у німецькому мовленні [1, с. 83]. Однак очевидно, що ця закономірність не має універсального характеру. Дані В.В. Левицького щодо аранжування англійських приголосних за шкалою «приємний-неприємний» /r, g, s, k, p, d, n, b, m, j, t, ʃ/ [11, с. 32] не узгоджуються із даними статистичних досліджень частотності приголосних в англійській мові (див., наприклад, 8).

Д.К. Ципф пояснює підвищену частотність одних фонем у порівнянні з іншими відносною легкістю їх артикуляції [25, с. 75]. У свою чергу, А. Мартіне виступає проти нечіткого поняття «складності-легкості» артикуляції, вважаючи, що більше значення, ніж складність артикуляції фонем, має відношення отриманої розрізнявальної сили до енергії, витраченої для досягнення цієї цілі [13, с. 60].

Дійсно, складність артикуляції важко виміряти. У лінгвістичній літературі неодноразово вказувалось на те, що складність артикуляції – відносне поняття, яке залежить від конкретних мовленнєвих звичок носіїв мови у визначений період її розвитку [2, с.192]. Зокрема, фонема [n] складніша за артикуляцією, ніж [t], однак [n] у ряді мов частотніша за [t] або повністю співпадає з нею за частотністю [7, с. 129].

Однак, повна відмова від поняття складності артикуляції є невиправданою. Можна говорити про різну складність артикуляції в одній і тій самій мові на одному й тому ж етапі її розвитку. Ще І.А. Бодуен де Куртене відзначав, що передня артикуляція легше керується й розрізняється, ніж задня. Це положення підтверджують експериментальні дані, згідно з якими інертність органів, розташованих у передній частині ротової порожнечі, значно менше інертності органів, розташованих ближче до глотки. Найбільш чисельними і частотними є звуки, що артикуються передньою частиною язика – найбільш рухомим і активним органом мовлення. І.Д. Клімов вказує на пряму залежність частотності приголосних від рухомості мовленнєвих органів, задіяних в їх артикуляції: «Ряд зростання частотності (альвеолярні, губні, велярні) співпадає з рядом зменшення

інертності» [10, с. 328]. При збільшенні темпу мовлення задньоязикові (велярні) менш сталі [3, с. 25], що також слугує доказом більшої інертності органів, які здійснюють їх артикуляцію.

Таким чином, незважаючи на відсутність єдиної точки зору щодо причини різниці у частотності фонем в англійській мові, науковці одностайні у тому, що саме на приголосні припадає більше навантаження в інформативній структурі слова і що приголосні виявляють більшу стійкість у ході еволюції англійської мови. Визначення факторів, що впливають на відмінності у частотності тих чи інших приголосних фонем, залишається актуальним питанням фонології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Журавлев А.П. Фонетическое значение / А.П. Журавлев. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1974. – 160 с.
2. Звегинцев В.А. Очерки по общему языкознанию / В.А. Звегинцев. – М.: Либроком, 2009. — 327 с.
3. Зиндер Л.Р. Влияние темпа речи на образование отдельных звуков / Л.Р. Зиндер // Уч. зап. ЛГУ, серия філол. наук, 1964. – Вып. 69, № 325. – С.5-272.
4. Зиндер Л.Р. Общая фонетика / Л.Р. Зиндер. – Изд-ние 2-е, перераб. – М.: Высш. школа, 1979. – 312 с.
5. Зиндер Л.Р. Реальный поток речи и «реконструкция» фонемного состава слова / Л.Р. Зиндер // Теория языка. Методы его исследования и преподавания. – М.: Наука, Ленингр. отдел., 1981. – С.102-106.
6. Зубкова Л.Г. Фонологическая типология слова / Л.Г. Зубкова. – М.: Изд-во университета Дружбы народов, 1990. – 257 с.
7. Исенгельдина А.А. Некоторые вопросы фонологической статистики / А.А. Исенгельдина // Вопросы языкознания, 1972. – № 5. – С.119-129.
8. Исенгельдина А.А. Относительная частотность фонем английского языка / А.А. Исенгельдина // Иностранная філологія. – Алма-Ата, 1974. – Вып. 4. – С. 39-58.

9. Касевич В.Б. Фонологические проблемы общего и восточного языкознания / В.Б. Касевич. – М.: Наука, Главн. ред. литер., 1983. – 295 с.
10. Климов И.Д. Принципы экономии речевых артикуляций / И.Д. Климов // Уч. Зап. МГПИИЯ, 1968. – Т. 39. – С.314-339.
11. Левицкий В.В. Семантика и фонетика / В.В. Левицкий. – Черновцы: Изд-во Черновицкого ун-та, 1973. – 103 с.
12. Мальберг Б. Проблемы метода в синхронной фонетике / Б.Мальберг // Новое в лингвистике. – М.: Изд-во иностр. лит-ры., 1962. – Вып 2. – С. 340-388.
13. Мартине А. Принцип экономии в языковых изменениях / А. Мартине. – М.: Изд-во иностр. лит-ры , 1960. – 260 с.
14. Меликишвили И.Г. К изучению иерархических отношений единиц фонологического уровня / И.Г. Меликишвили. – Вопросы языкознания, 1974. – № 3. – С. 94-105.
15. Макухіна Т.В., Ліпатов В.М. Особливості фонемної структури українських та англійських текстів інтерв'ю [Електронний ресурс] / Т.В. Макухіна, В.М. Ліпатов. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/5._NTSB_2007/Philologia/20147.doc.htm
16. Проблемы и методы экспериментально-фонетического анализа речи (Л.В. Бондарко, Л.Р. Зиндер, Л.А. Вербицкая и др.). – Л.: Изд-во ЛГУ, 1980. – 151 с.
17. Речь. Артикуляция и восприятие (под. общ. ред. В.А. Кожевникова и Л.А. Чистович). – М.-Л.: Наука, 1965. – 241 с.
18. Торсуев Г.П. Проблемы теоретической фонетики и фонологии / Г.П. Торсуев. – Л.: Наука, Ленингр. отдел., 1969. – 100 с.
19. Шеворошкін В.В. О структуре звуковых цепей // Проблемы структурной лингвистики / В.В.Шеворошкін. – М.: Изд-во АН СССР, 1963. – С. 164-180.

20. Chomsky N., Halle M. The Sound Pattern of English / Naom Chomsky, Morris M. Halle. – New York, Evanston, and London: Harper & Row, Publishers, 1968. – 468 с.

21. Gurevich Naomi. A critique of markedness-based theories in Phonology / Naomi Gurevich // Studies in the Linguistic Sciences Volume 31, № 2. – 2001. [Электронный ресурс] – Режим доступа : https://thekeep.eiu.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com.ua/&httpsredir=1&article=1007&context=commdis_fac

22. <http://www.markorton.com/2012/01/10/english-letter-frequency-redux/>

23. Mines Ardussi M., Hanson Barbara F., Shoup June E. Frequency of Occurrence of Phonemes in Conversational English / Ardussi M.Mines, Barbara F.Hanson, June E. Shoup. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://las.sagepub.com/content/21/3/221.abstract>

24. RP phonemes in the Advanced Learner's Dictionary. [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://myweb.tiscali.co.uk/wordscape/wordlist/phonfreq.html>

25. Zipf G.K. Biology of Language. An Introduction to Dynamic Philology / G.K. Zipf. – Cambridge (Mass.): The MIT Press, 1968. – 336 p.

CONSONANT PHONEMES FREQUENCY AND PHONOTACTIC MODELS OF MODERN ENGLISH

The article deals with frequency of consonants in the English language and models of their distribution in the word structure. Statistic data of frequency of phonemes are employed in phonemic identification processes in systems of automatic speech recognition, and can also be used in teaching English as a foreign language. Attention to consonants in this article is due to their greater significance in the informative structure of the word and greater stability in the course of historical formation of the English language. The article presents different points of view on the causes of different frequency of both separate consonants and consonantal groups. Reasons for a greater semantic loading of

consonants include physical and physiological differences of articulation and recognition of consonants as compared to vowels. The greater stability of consonants is made evident in accelerated speech. But scholars are not unanimous as to which distinctive feature is the most stable under acceleration. Higher frequency of certain consonants in relation to others is also explained by means of the notion of marking in oppositions; however, the principle “the unmarked member of the privative opposition is more common” is not absolute. According to proponents of the theory of sound symbolism differences in frequency of phonemes are due to differences in their phonetic meanings, e.g. on the scale “pleasant-unpleasant”, but the data of phonosemantics are often at variance with the data of consonantal frequency in the English language. Likewise disputable is the criterion of easiness/difficulty of articulation. Thus, determination of the factors affecting consonantal frequency continues to be an actual issue of phonology.

Keywords: consonants, frequency, phonotactic models, distinctive features, difficulty of articulation, marking.

Статья посвящена исследованию частотности английских согласных и моделей их распределения в структуре слова. Статистические данные о частотности фонем используются в процессах фонемной идентификации в системах автоматического распознавания речи, а также могут найти применение в обучении английского языка как иностранного. Внимание к согласным в данной статье вызвано их большей значимостью в информативной структуре слова и большей устойчивостью в сравнении с гласными в ходе исторического становления английского языка. В статье представлено различные точки зрения на причины различной частотности как отдельных согласных, так и групп согласных. К причинам большей семантической нагруженности согласных относятся, в первую очередь, физические и физиологические отличия в артикуляции и распознавании согласных по сравнению с гласными. Показатель стойкости согласного – его

устойчивость в ускоренной речи. Но не существует единого мнения относительно того, какой именно признак (место, способ образования шума, звонкость-глухость и т.д.) является наиболее устойчивым. Кроме того, разную частотность согласных связывают с понятием маркированности. Однако, принцип «немаркированный член привативной оппозиции более частотный» не имеет абсолютного характера. Авторы теорий звукосимволизма объясняют различия в частотности фонем их фонетическим значением, в частности, по шкале «приятный-неприятный», но часто данные фоносемантики не согласуются с данными о частотности согласных в английском языке. Спорным является и критерий легкости-сложности артикуляции. Таким образом, определение факторов, влияющих на различия в частотности тех или иных согласных, остается актуальным вопросом филологии.

Ключевые слова: согласные, частотность, фонотактические модели, дифференциальные признаки, сложность артикуляции, маркированность.